

Dk - DIALOG

Slouží pro provozní účely Demokratického klubu. Určeno jeho členům.

Adresa: Demokratický klub, pošt.příhrádka 663, 111 21 Praha 1

Informace s výzvou členům Dk

Dne 29. ledna 1992 se uskutečnilo další diskusní setkání členů Dk v Městské knihovně v Praze. Tentokrát bylo věnováno tématu "Aktuální otázky volebních systémů". V úvodním slovu, které přednesl JUDr. Josef Srbený, CSc., jakož i ve velmi živé diskusi, která po něm následovala, šlo předně o konkurenci volebního systému většinového a systému poměrného zastoupení, o funkci minimální klauzule při poměrném zastoupení a dále o obsah prezidentova syntetizujícího návrhu volebního zákona a o vzájemný poměr hodnotících hledisek demokratismu a etatismu. (Obsahová charakteristika prezidentova návrhu je obsažena v č. 1/1992 Dk - Dialogu.)

Z diskusního setkání vzešlo též stanovisko ke zmíněnému prezidentovu návrhu, jež je v plném znění uvedeno níže. Zdůrazňujeme, že jde o stanovisko předběžné, které bude ještě projednáno výborem Dk a jím pak buď schváleno (s případnými změnami a doplňky) jako řádné stanovisko Dk, anebo odvoláno. O výsledku budou členové Dk informováni prostřednictvím Dk - Dialogu.

Žádáme všechny členy Dk, aby jakoukoliv svou připomínku (návrhy na doplnění, návrhy na změny, dílčí nebo celkové výhrady apod.) sdělili

do 28. února 1992.

Předběžné stanovisko Demokratického klubu k návrhu volebního zákona předloženému prezidentem ČSFR Václavem Havlem

Prezidentův návrh volebního zákona v podobě, v níž byl dne 10. 12. 1991 předložen Federálnímu shromáždění, přináší do snah o zdokonalení systému parlamentních voleb v ČSFR významné nové prvky, jimž všem bude třeba v budoucích úvahách o volebním systému věnovat seriózní pozornost bez ohledu na to, že návrh byl nyní ve FS odmítnut. Za určující hodnotící hledisko považuje Demokratický klub hledisko demokratismu, jež zdůrazňuje maximální respekt k voličstvu, princip rovnosti hlasů voličů, princip

rovnosti kandidátů v poměru k počtu získaných hlasů a požadavek, aby pokud možno žádný hlas voliče nepřišel vniveč.

Z tohoto hodnotícího hlediska vykazuje prezidentův návrh cenné prvky jednoznačně pozitivní; vedle nich pak prvky negativní a prvky relativně pozitivní i relativně negativní.

I. Pozitivní prvky prezidentova návrhu jsou tam, kde se u politických stran zvýrazňuje funkce, která z hlediska demokracie je původním smyslem jejich existence, tj. zprostředkovávat spojení mezi občanstvem (voličstvem) a státem, nikoliv funkce subjektu, který se autonomně vsunuje mezi občanstvo (voličstvo) a stát a monopolizováním své spojovací funkce občanstvo (voličstvo) a stát fakticky odděluje. Takto pozitivními prvky jsou jmenovitě tyto:

1) Připouští se možnost kandidátů nezávislých na politických stranách a jejich aliancích.

2) Umožňuje se volba napříč politickými stranami. Výhodou je nejen běžně zdůrazňovaná možnost volit osoby z různých politických stran, ale i možnost voliče vyjádřit souběh programových zaměření ve svém vlastním politickém názoru. (Takového efektu by bylo možno dosáhnout nejen dvojicí fakticky různých hlasů, ale i dělitelností hlasu, resp. jeho násobkem, což by bylo bližší představě Václava Havla vyjádřené v jeho Letním přemítání.)

3) Výsledky voleb, tj. počet získaných hlasů voličů, a nikoliv úvaha politické strany určuje pořadí jejich kandidátů v republikovém skrutiniu.

4) Doplnovací volby při zániku mandátu získaného přímou volbou brání falešnému kandidování, tj. případům, kdy kandidát straně, která jej kandiduje, pomáhá svou popularitou získat hlasy, ale po volbách se mandátu vzdá.

II. Negativní prvky prezidentova návrhu se projevují v nerovnosti voličů.

1) Voliči jsou si podle návrhu rovni v tom, že každý z nich má k dispozici jeden první a jeden druhý hlas. Nejsou se rovni v tom, že tuto plnou (dvouhlasovou) voličskou kapacitu nemůže využít volič, který je jednoznačně rozhodnut pro jediného (a jen jediného) kandidáta. Favorizováni jsou tu voliči s méně vyhraněnými názory.

2) Voliči si nejsou rovni v tom, že u části z nich se jejich hlasy promítnou ve složení parlamentu, kdežto u druhé části nikoliv ("padnou pod stůl"). Z tohoto pohledu jsou na místě tyto výhrady:

a) Není jasné, proč se v sestavování pořadí pro republikové skrutinium nepočítá s kandidáty, kteří nebyli zvoleni v obvodu, kde byl mandát obsazen přímou volbou; zde např. 30% hlasů pro kandidáta přijde nazmar, kdežto např. 3% hlasů pro kandidáta ve volebním obvodu, kde mandát nebyl obsazen přímou volbou, se uplatní, tj. pro republikové skrutinium se započte.

b) Není jasné, proč se zachovává minimální klauzule ("práh"), při níž přijdou vníveč hlasy voličů, odevzdané pro kandidáty stran, které ani v jedné z republik nezískaly v úhrnu alespoň 5% z celkového počtu odevzdaných platných hlasů. Má zřejmě jít o vyloučení parlamentní účasti stran s malým počtem poslanců; tytéž strany by však podle návrhu mohly vstoupit do parlamentu s ještě menšími počty poslanců nebo i jen s ojedinělými poslanci, kteří získali mandáty přímou volbou.

III. Za relativně pozitivní prvky prezidentova návrhu lze považovat tyto:

1) Posiluje se poctivost hry vůči voličům tím, že se znemožňuje vytvářet ad hoc účelové předvolební koalice politických stran jen k překonání pětiprocentní minimální klauzule; přitom však samu tuto klauzuli ("práh"), nelze z hlediska demokratismu hodnotit pozitivně (viz výše II, 2, b).

2) V politickém spektru se posiluje pozice středu a jeho levých i pravých varian použitím dvou diferencovaných hlasů, neboť stoupenci krajních směrů patrně budou jen zřídka užívat druhých hlasů a kandidáti těchto směrů patrně druhé hlasy také jen zřídka získají. Přitom je však třeba výrazně podotknout, že tohoto efektu by bylo docíleno za cenu nerovnosti postavení voličů (viz výše II, 1); rozhodujícím požadavkem by tu měla být rovnost všech hlasů a rovnost všech kandidátů politických stran zařaditelných do demokratického spektra a naopak vyloučení z účasti ve volbách (a z legální politické aktivity vůbec) těch stran, které z tohoto spektra vybočují.

IV. Relativně negativním prvkem prezidentova návrhu jsou nutné kvantitativní difference mezi jednomandátovými obvody. Jednomandátové obvody nelze považovat za přednost; pokud však je tohoto řešení použito, měla by současně být učiněna opatření proti dalšímu potlačení rovnosti hlasů. Podle návrhu mají mít v republikovém skrutiniu hlasy stejnou váhu (sčítají se dokonce i první a druhé hlasy, z nichž každý odpovídá na jinou otázku), ač představují pouze zlomek souhrnu hlasů voličstva. Podle návrhu se od průměrného počtu připouští odchylka o 25% nahoru i dolů, přičemž se nevychází z počtu voličů, nýbrž z počtu občanů (byly by favorizovány hlasy, resp. kandidáti, kteří je získali, z početně větších obvodů a z obvodů s vyšším věkovým průměrem občanů). Těmto nežádoucím efektům by se mělo bránit procentuálním hodnocením hlasů odevzdaných pro jednotlivého kandidáta nebo použitím odpovídajícího přepočítacího koeficientu.

V. Nelze přisvědčit výtce, že prezidentův návrh je pro svou složitost a neobvyklost těžko pochopitelný. Zvláště pokud jde o úpravu postupu samého voliče, nezdá se náročnějším než dosud platný zákon o volbách do parlamentů nebo do zastupitelstev v obcích.

I n f o r m a c e

V č. 10/1991 Dk - Dialogu byly členové Dk vyzváni k vyjádření k návrhu na ustavení a složení revizní komise Dk. Vzhledem k tomu, že ve stanovené lhůtě, tj. do 15. ledna 1992, nebyly výboru Dk sděleny žádné připomínky, považuje se revizní komise za ustavenou dnem vydání tohoto čísla Dk - Dialogu, a to ve složení: předsedkyně komise PhDr. Pavla Horská, CSc., členové komise Ing. Antonín Růžička a Ing. Josef Šefc. (Bližší osobní údaje jsou uvedeny v č. 10/1991 Dk - Dialogu.)

U p o z o r ň u j e m e

SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ-SLON vydalo a připravuje k vydání několik publikací, které mají úzký vztah k tématu demokracie a jsou tudíž blízké členům Demokratického klubu. Jako první vyšla v prosinci 1990 knížka 24x o demokracii a morálce z pohledu sociologů, shrnující nejzajímavější sociologické eseje na téma demokracie a morálky publikované v časopise Sociologické aktuality. Dalším vydaným titulem je studijní text od sociologa Jaroslava Kapra Co je to demokracie. Autor se v této knížce soustředil zejména na výklad participativní (účastnické) demokracie, jejíž fungování osvětluje na řadě praktických příkladů. Z připravovaných knih chceme upozornit především na historicko-politologickou studii Evy Brokové Československá demokracie (Politický systém 1918-1938), v níž autorka rozebírá praktické fungování politického systému 1. čs. republiky v jednotlivých etapách jejího vývoje. Kniha je velmi aktuálním poučením pro naši současnost, kdy znovu utváříme demokratický politický systém

Knihy SLONa dostanete ve vybraných knihkupectvích v Praze, Brně, Bratislavě aj. nebo na dobírku na adrese: Alena Milotová, poste restante, 140 02 Praha 42.

P ř e č t ě t e s i :

Ralf Dahrendorf: Úvahy o revoluci v Evropě, nakl. EKK Praha, 1991, 159 s.

Zajímavá úvaha významného světového politologa k aktuálním otázkám vytváření občanské společnosti v posttotalitních státech východní Evropy. Důležité je jeho rozlišení ústavní a běžné politiky. Ve svých úvahách též zdůrazňuje potřebu vytváření husté sítě dobrovolných, autentických, demokratických a autonomních institucí a organizací, které by občany chránili před monopolem moci (s. 92 a 94), tedy i organizací typu Demokratického klubu.

-kik